

Community Art Netwerk Noord-Nederland: eerste lunchbijeenkomst in Assen

Door: Maayke Meijering

Het in kaart brengen van de praktijk van community art in Noord-Nederland en de ondersteuning daarvan, dat is het plan. Het idee ontstond vanuit community art-programma De Reis van Kunstwerk, dat in het kader van LF2018 uitdagende ideeën en initiatieven in de Friese samenleving helpt realiseren. Daarbij werken initiatiefnemers, makers en bewoners intensief samen. Vanuit De Reis wordt financiële en praktische ondersteuning geboden. Hoe, vroeg Douwe Zeldenrust (directeur Kunstwerk) zich af, ziet de ondersteuning van community art er eigenlijk uit in de andere Noordelijke provincies? Wat zijn de voor- en nadelen van verschillende benaderingen? En hoe kunnen we van elkaar leren? Om dat in kaart te brengen werd het Community Art Netwerk Noord-Nederland opgericht, vanuit de drie Noordelijke steuninstellingen: Kunstwerk (Friesland), Vrijdag (Groningen) en K&C (Drenthe). Het doel: een netwerk opzetten van overheden, steuninstellingen en makers, om in de toekomst samen succesvolle projecten van de grond te krijgen.

In het komende half jaar opent elke steuninstelling meerdere keren de deuren voor de samenwerkingspartners. Het traject wordt geopend in september 2018 met drie korte lunchvergaderingen, in achtereenvolgens Assen, Groningen en Leeuwarden, met een focus op het verleden. Een paar maanden later volgen drie community art-dagen: langere bijeenkomsten, waar aandacht zal worden besteed aan de huidige ondersteuning én praktijk van community art in de provincies. Het traject krijgt een (voorlopig) einde met een uitgebreide werksessie in januari of februari van 2019. Dan worden ook gezamenlijke doelen gesteld en plannen gesmeed om in de toekomst vaker samen op te trekken en daarmee grote community art-projecten op te zetten.

De aftrap wordt gegeven door K&C, dat op 11 september gastheer is voor een delegatie van geïnteresseerden, die zowel werkzaam zijn bij de steuninstellingen, als bij de provincie Drenthe. Aanwezig zijn Boris Brink (K&C, adviseur participatie), Ilse Veneklaas (K&C, projectleider), Marjelle Over (K&C, projectleider en adviseur fondsenwerving), Michiel van der Kaaij (K&C, manager participatie en projectleider kunst in de openbare ruimte), Anne de Jong (provincie Drenthe, senior adviseur cultuurbeleid), Hans Veenstra (provincie Drenthe, beleidsmedewerker cultuur), Geert Oude Weernink (Vrijdag, senior adviseur amateurkunst en projectleider), Rozemarijn Strubbe (Kunstwerk, adviseur cultuurparticipatie), Sikko Cleveringa (CAL XL, directeur, extern adviseur De Reis) en Dirk Bruinsma (PeerGroup, artistiek leider).

Tijdens deze eerste informele bijeenkomst blijkt dat de Drentse praktijk van grotere community art-projecten uiteen lijkt te vallen in grofweg twee categorieën. Er zijn in de afgelopen jaren verschillende van deze grote projecten opgezet, die zijn verbonden aan specifieke locaties, landschappen of maatschappelijke thema's en problemen. Dergelijke projecten beginnen met een vastomlijnd idee en duidelijke kaders. Deelnemers worden intensief begeleid door een team van professionals. Het aanstaande PeerGroup-project rondom het Oldambtmeer is daar een voorbeeld van. Jonge deelnemers krijgen verschillende rollen toebedeeld (van decorbouwen tot hospitality) en zetten zo samen een voorstelling in elkaar over hun eigen streek.

Bepalen de maker en opdrachtgever/overheid niet een te strak kader? Is zo'n dwingende aanwezigheid nodig en staat die niet in de weg van een persoonlijke, ongeleide, oprechte ervaring bij de deelnemers? Bovendien, is het de rol van kunst om op een dergelijke manier ingezet te worden bij het oplossen van maatschappelijke problemen? Nee, antwoordt Anne de Jong op die laatste vraag. Kunst wordt niet ingezet om het probleem op te lossen, dat is ook een weinig meetbaar of duurzaam idee. Maar door de verbinding te leggen met andere

domeinen dan kunst en cultuur, worden projecten breder gedragen én kunnen ze uit verschillende potjes worden gefinancierd. Bovendien, ook in dergelijke projecten hebben deelnemers bijzondere, wellicht zelfs louterende, ervaringen, misschien juist door de professionele opzet én de koppeling aan hun eigen beleefwereld. Het grote succes van de PeerGrouP sinds 2005 lijkt invloed te hebben gehad op het provinciale cultuurbeleid. Juist die nadruk op de koppeling met het landschap, lokale verhalen en geschiedenis én daardoor de koppeling met verschillende domeinen is nu terug te zien in veel andere projecten.

Het project De Streek van de PeerGrouP is een voorbeeld van de tweede categorie en heeft zich vier jaar lang voltrokken in de Drents-Groningse Veenkoloniën (2012-2016). Daarbij werd dan wel een maatschappelijk probleem gesignaleerd en als uitgangspunt genomen (krimp), maar werden makers helemaal vrij gelaten in hoe ze daarmee om zouden gaan. De provincie vroeg niet om resultaat in de vorm van het daadwerkelijk oplossen van krimp, maar wel om positieve 'reuring' in het gebied (Kreatief met Krimp). De vraag is, merkt Anne de Jong op, of dergelijk beleid op dit moment wordt omarmd. Er bestaan verschillende visies over de rol van overheden in het al dan niet aanjagen van community art-projecten. Veel ambtenaren nemen liever een meer afwachterende rol aan, met het idee dat projecten onderaf moeten ontstaan, vanuit het veld en de bevolking. Anderen zouden liever actief makers benaderen, wanneer zij mogelijkheden zien. Dat gebeurde bijvoorbeeld in Noordenveld, met project Terheijl (2017). De gemeente wilde het landgoed "meer levend, beleefbaar en herkenbaar (...) maken en daarmee tevens een nieuwe culturele laag toe (...) voegen." Er moest uit drie kunstenaars worden gekozen, maar hun reactie bleek een verrassing. Onverwacht gingen ze samenwerken en kwamen ze tot een gezamenlijke visie, die zij samen met de bewoners uitvoerden.

De rol van K&C is in de afgelopen jaren iets veranderd. Oorspronkelijk hielden ze zich primair bezig met amateurkunst. Wanneer professionele kunstenaars dus iets te maken hadden met een project, werd dat behandeld door de provincie (en door CBK Drenthe, dat tegenwoordig niet meer bestaat). Tegenwoordig loopt dat steeds meer door elkaar en werken beide partijen ook intensief samen. Bij de uitvoering van projecten hield K&C zich eerder bij voorkeur op de achtergrond, zodat lokale culturele organisaties zelf aan de slag zouden gaan. Dat betekende niet dat K&C ondertussen stil zat. Zo werd in 2010 een community art-loket opgezet en een eerste aanzet gegeven tot een community art-opleiding, in samenwerking met CAL-XL. De opleiding kwam uiteindelijk niet van de grond, maar leidde wel tot het organiseren van een symposium op het gebied van community art in 2012. Twee jaar eerder werd ook al een symposium georganiseerd, rondom het thema Volkscultuur en Kunst, met aandacht voor veel projecten die als community art aangemerkt kunnen worden.

Door de jaren heen was de rol van K&C dus op afstand informierend (zoals met de beide symposia), ondersteunend (zoals met het community art-loket) en initiërend (met de poging een opleiding op te zetten). Na verloop van tijd bleek dat de afstand die K&C had geschapen tussen zichzelf en het uitvoerende veld vaak leidde tot een verslapping van het contact en de aandacht, waarop is besloten om als steuninstelling een (nog) actievere houding aan te nemen. Eén van de projecten die daaruit voortkwam is het *artist in residence*-project in Emmen, 'Everdina, Nellie & de Caravan' (2017), met kunstenaar Yanthe van Nek, dat onderdeel was van overkoepelend project Gekleurd Grijs (in het kader van Age Friendly Cultural City). Samenwerking met andere organisaties bleek lastig in het begin, maar inmiddels wordt samengewerkt met verschillende overheden, welzijns- en zorgorganisaties.

Bij al van bovenstaande projecten speelt kunst en cultuur een hoofdrol, maar worden deze gekoppeld aan lokale vraagstukken. Of dat nou krimp is (in de Veenkoloniën), vergrijzing (in Emmen), of het onder de aandacht brengen van een specifiek gebied (Noordenveld), er is steeds een meerledig doel. Cultuurparticipatie (en alle voordelen die daarbij komen kijken) en artistieke kwaliteit staan vaak centraal. Maar in het geval van community art is er ook altijd sprake van bijvoorbeeld sociale of economische

doelstellingen. Het is aan de verschillende samenwerkende overheden, culturele organisaties, makers en deelnemers tot een evenwicht te komen in de te organiseren projecten. In de komende maanden buigen de drie Noordelijke provincies zich over de praktijk van community art in hun provincie en zullen meer voorbeelden langskomen van geslaagde en inspirerende community art-projecten.